

Överförmyndarnämnder och överförmyndare

Allvarlig kritik mot Överförmyndarnämnden Region Gotland för handläggningen av ett antal ansökningar om anordnande av godmanskap

(Dnr 3437-2013)

Beslutet i korthet: I maj 2010 kritiserade *JO Nordenfelt* Överförmyndarnämnden i Gotlands kommun för att den inte snarast vidarebefordrade en ansökan om att ett godmanskap skulle upphöra till tingsrätten, som är den instans som ska ta ställning till sådana frågor. I 2010 års beslut skrev JO att hon förutsatte att nämnden vidtar åtgärder för en korrekt handläggning av liknande ärenden i framtiden. Vid en inspektion av Gotlands tingsrätt i maj 2013 uppmärksammade *JO Lindström* emellertid fyra ärenden där nämnden på motsvarande sätt hade underlåtit att snarast vidarebefordra ansökningar om anordnande av godmanskap till tingsrätten. I sitt svar till JO hänvisar nämnden till att nya rutiner har införts som möjliggör en snabb och rättssäker handläggning. JO kommer i beslutet fram till att nämnden förtjänar allvarlig kritik för sin långsamma och bristfälliga handläggning av de fyra ärendena och påpekar med hänvisning till 2010 års ärende att det är förvånande att nämnden inte redan tidigare har infört de rutiner som man nu hänvisar till.

Initiativet

Under en inspektion vid Gotlands tingsrätt i maj 2013 uppmärksammades fyra ärenden om förordnande av god man (tingsrättens ärenden Ä 244-12, Ä 299-13, Ä 397-13 och Ä 426-13). I samtliga dessa ärenden hade det tagit lång tid för Överförmyndarnämnden Region Gotland att överlämna de ansökningar om god man som hade kommit in till nämnden till tingsrätten.

Jag beslutade att ta upp saken till utredning i ett särskilt ärende.

Utredning

Handlingar i tingsrättens ärenden hämtades in och granskades. Av handlingarna i respektive ärende framgick följande.

Ä 244-12: S.K. kom in med en ansökan om god man till överförmyndarnämnden den 9 februari 2011. S.K:s ansökan och bl.a. ett yttrande från nämnden kom in till tingsrätten den 19 mars 2012.

Ä 299-13: J.A. kom in med en ansökan om god man till överförmyndarnämnden den 1 mars 2011. J.A:s ansökan och bl.a. ett yttrande från nämnden kom in till tingsrätten den 22 mars 2013.

Ä 397-13: N.A. kom in med en ansökan om god man till överförmyndarnämnden den 11 oktober 2010. N.A:s ansökan och bl.a. ett yttrande från nämnden kom in till tingsrätten den 16 april 2013.

Ä 426-13: A.O. kom in med en ansökan om god man till överförmyndarnämnden den 15 oktober 2012. A.O:s ansökan och bl.a. ett yttrande från nämnden kom in till tingsrätten den 25 april 2013.

Ärendet remitterades till överförmyndarnämnden för upplysningar om nämndens handläggning av de ansökningar om godmanskap som tingsrättens ärenden gällde, i fråga om tiden fram till dess att ansökningarna överlämnades till tingsrätten.

Nämnden beslutade den 3 september 2013 att lämna handläggaren Mattias Hederstedts yttrande som remissvar enligt följande.

Överförmyndarnämndens bedömning av vad som framkommit vid genomgången

Överförmyndarnämnden kan konstatera att det tagit mellan sex månader och två år från att ansökan inkom till överförmyndarnämnden tills den lämnades till tingsrätten. Handläggningen har följt den vid tiden gällande rutinen att alltid lämna över en fullständig ansökan med läkarintyg och förslag på god man. Rutinerna på överförmyndarnämnden och dess kansli har under de senaste åren förändrats och förbättrats, delvis i samarbete med tingsrätten.

Kronologisk redogörelse för hanteringen av varje enskilt ärende

S.K.

Ansökan om god man inkom till överförmyndarnämnden den 9 februari 2011. Samtidigt inkom läkarutlåtande om hälsotillstånd avsett för Försäkringskassan. Den 11 maj 2011 skickas förfrågan till K.P. om han är villig att bli god man för S.K. Svar från K.P. inkom per e-post den 16 juni 2011 där det framgick att han, efter att ha träffat och pratat med S.K. var frågande till om han verkligen behövde god man. Enligt K.P. skulle S.K. ha betänketid i tre veckor och sedan återkomma till honom. Den 22 juli 2011 försökte handläggare på överförmyndarnämnden ringa till S.K. för att bringa klarhet i frågan om han behöver god man. Det gick då inte att få tag i honom men kontakt med handläggare på socialkontoret i Hemse uppger att S.K. har behov av god man men inte vill ha K.P. som sådan, den 28 november 2011 skickas brev till S.K. angående intresset av att ha god man. Den 27 december 2011 kommer det skickade brevet i retur. Ansökan överlämnas tillsammans med yttrande från överförmyndarnämnden till tingsrätten den 16 mars 2012.

A.O.

Ansökan om god man inkom till överförmyndarnämnden den 15 oktober 2012. Den 25 oktober 2012 inkom läkarintyg visande behovet av god man. Den 23 november 2012 skickades förfrågan till S.L. om hon var intresserad av att bli god man för A.O. Den 4 december 2012 svarade S.L. att hon inte ville bli god man åt A.O. Ny förfrågan om uppdrag skickades den 21 mars 2013 till B.K. Besked om att B.K. åtog sig uppdraget inkom till överförmyndarnämnden den 15 april 2013. Ansökan tillsammans med överförmyndarnämndens yttrande skickades till tingsrätten den 23 april 2013.

J.A.

Ansökan om god man inkom till överförmyndarnämnden den 1 mars 2011. Begäran om komplettering av ansökan avseende läkarintyg skickades den 21 juli 2011. Den 26 juli besvarades kompletteringsbegäran med brev från J.A. där det framgick att hon skulle få hjälp med att ordna ett läkarintyg. Det framgick även att hon fortfarande ville ha god man. Den 24 augusti 2011 inkom Barn/ungdomsutredning till överförmyndarnämnden. Den 1 september 2011 antecknades att det kommer att dröja ytterligare några månader innan läkarintyg inkommer. Den 7 mars 2012 tar handläggare på överförmyndarnämnden kontakt med socialkontoret för att uppdatera sig i ärendet. Handläggare får då meddelandet att behovet av god man kvarstår. Den 19 november 2012 skickas brev till J.A. med fråga om hon fortfarande vill ha god man. Den 20 mars 2013 skickas ansökan tillsammans med yttrande från överförmyndarnämnden till tingsrätten.

N.A.

Ansökan om god man inkom till överförmyndarnämnden den 11 oktober 2010. Samtidigt inkom Brev/intyg från kurator. Förfrågan skickades den 27 juli 2011 till L.W. om hon var intresserad av att ta på sig uppdraget som god man. Den 7 oktober 2011 noteras i e-post att L.W. inte vill ha uppdraget som god man för N.A. Samtidigt ifrågasätts N.A:s vilja att ha god man. Den 5 juli 2012 skickas brev till N.A. där han tillfrågas om han fortfarande vill ha god man. Den 1 oktober 2012 får överförmyndarnämnden meddelande från socialtjänsten att N.A. fortfarande vill ha god man. Begäran om komplettering av ansökan avseende läkarintyg skickas till N.A. den 3 oktober 2012. Den 26 oktober 2012 meddelas överförmyndarnämnden att N.A. har flyttats från rehab till psykiatrin men att behovet av god man troligen kvarstår. Den 11 januari 2013 ringer rehab-samordnare på en vårdcentral och vill aktualisera ansökan. Läkarintyg har dröjt då vården inte samordnat vem som ska ordna läkarintyget. Den 12 april 2013 överlämnas ansökan tillsammans med yttrande från överförmyndarnämnden till tingsrätten.

Överförmyndarnämndens synpunkter i samband med den kronologiska redogörelsen av hanteringen av ärendena

Vid genomgången av de fyra ärendena kan konstateras att handläggningen från överförmyndarnämndens sida har varit bristfällig. Långa tider har ärenden inte handlagts. Enligt lagstiftningen är det tingsrätten som har utredningsansvaret för ansökningar om god man men av praktiska skäl har överförmyndarnämnden rutinemässigt tagit fram fullständigt underlag vilket sedan lämnats till tingsrätten. Detta förfarande är inte unikt i dessa fyra ärenden utan har tillämpats på alla ansökningar som inkommit till överförmyndarnämnden. Dessa fyra har dock dragit ut oacceptabelt långt på tiden. Överförmyndarnämnden har under 2012 och 2013 genomgått ett omfattande förändringsarbete vilket har uppdatat felaktigheter av denna sort. Överförmyndarnämnden har insett att rutiner har saknats hos kansliet för hur ansökningar ska handläggas. Överförmyndarnämndens kansli har ålagts att rätta till felaktigheter som dessa och förändra arbetsrutinerna. Möte har även hållits med tingsrättens personal kring hur ansökningar ska hanteras i framtiden. Rutiner för uppföljning och kontroll av inkomna ärenden har upprättats vilket möjliggör en snabb och rättssäker handläggning. I detta förbättringsarbete har samtliga nyinkomna ärenden setts över och åtgärdats. Dessa fyra ärenden är ett resultat av detta arbete.

I ett beslut den 6 februari 2014 anförde *JO Lindström* följande.

Bedömning

Av 11 kap. 4 § föräldrabalken, FB, framgår att frågor om anordnande av godmanskap prövas av rätten. Ansökan om förordnande av god man får enligt 11 kap. 15 § FB bl.a. göras av en förmyndare, den som ansökningen avser eller av hans eller hennes närmaste släktingar.

Utredningsansvaret i ett ärende om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB vilar på den domstol som ska fatta beslut i frågan. Det framgår av lagtexten i denna bestämmelse att rätten, om det går att genomföra, ska ge den enskilde tillfälle att yttra sig. I övrigt är det domstolen som i det enskilda fallet ska ta ställning till vilken utredning som bör begäras in (11 kap. 17 § FB).

JO har tidigare uttalat att en överförmyndarnämnd som får in en ansökan om godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB *snarast* bör överlämna ansökan, eventuellt tillsammans med ett eget yttrande i saken, till tingsrätten (se bl.a. JO 2005/06, s. 422 f.). Bestämmelserna i FB ålägger i den aktuella situationen inte överförmyndarnämnden någon annan skyldighet än att, i enlighet med vad som kommer till uttryck i 4 § förvaltningslagen (1986:223), hjälpa sökanden till rätta.

Det är naturligtvis angeläget att den som behöver hjälp av en god man med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person kan få den hjälpen utan dröjsmål. I de fyra ärenden som jag har granskat tog det emellertid mellan sex månader och två och ett halvt år från det att ansökningarna kom in till överförmyndarnämnden till dess att nämnden överlämnade dem till den instans som skulle ta ställning till dem, Gotlands tingsrätt. Den grundläggande anledningen till att det tog så lång tid var att överförmyndarnämnden tog på sig uppgiften att se till att ansökningarna var kompletta med läkarintyg och förslag på god man innan de lämnades över till tingsrätten. Detta var uppenbarligen en uppgift som nämnden inte klarade av. Handläggningen präglades i hög grad av passivitet från nämndens sida. Det är exempelvis uppseendeväckande att det i ärendet angående N.A. tog nio månader från det att ansökan kom in till dess att nämnden vidtog sin första handläggningsåtgärd, att tillfråga en tänkbar god man. Lika uppseendeväckande är det att nämnden, när den först tillfrågade kandidaten tackade nej, dröjde ytterligare nio månader innan nämnden vidtog nästa åtgärd, som var att fråga N.A. om han fortfarande ville ha en god man.

Nämnden förtjänar allvarlig kritik för sin långsamma och bristfälliga handläggning av de fyra ärendena. Jag utgår från att nämnden, i enlighet med vad som sägs i yttrandet till JO, nu har rutiner som möjliggör en snabb och rättssäker handläggning och överlämnar ansökningar från enskilda till tingsrätten snarast efter det att de har kommit in till nämnden.

Jag noterar slutligen att dåvarande *JO Nordenfelt* redan i ett beslut den 28 maj 2010 kritiserade nämnden för att den inte snarast hade överlämnat en begäran om ett godmanskaps upphörande till tingsrätten och för att den inte heller hade upplyst den enskilde om att han eller hon kunde vända sig till tingsrätten med en sådan begäran (se JO:s dnr 4964-2009). Det förvånar mig därför att nämnden inte redan tidigare har infört de rutiner som man nu hänvisar till.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillsyn över Överförmyndarnämnden Region Gotland. Ett exemplar av detta beslut ska därför skickas till länsstyrelsen.